

היום נלמד בעזרת ה':

יבמות דף סו

פרק שביעי. משנה: עבד כנעני של כהן אוכל בתרומה כנאמר "וְכָהֵן פִּי יִקְנֶה נַפְשׁ קַנְיָן בְּסֻפוֹ הוּא יֹאכַל בּוֹ וְיֵלִיד בֵּיתוֹ הֵם יֹאכְלוּ בְלֶחֶמוֹ".

'נכסי צאן ברזל' - כגון קרקע של האשה לפני שהתחתנה ששמים אותה וכותבים את שווייה בכתובה, והבעל מקבל על עצמו להחזיר את השווי הכתוב בכתובה אם ימות או יגרשנה, ללא קשר לשווייה האמיתי בזמן ההוא. אבל 'נכסי מלוג' - היא קרקע שלא שמים אותה בכתובה (וכן אם קיבלה אותה בירושה לאחר החתונה), שאז הקרן (= גוף הקרקע) נשאר שלה והפירות של הבעל, וכשבעלה מת או מגרשה היא מקבלת את הקרקע בחזרה.

אלמנה (שנישאת) לכהן גדול: מכיון שהיא נעשית חללה בנישואין אלו, העבדים השייכים לה אינם אוכלים בתרומה. ולכן אם היא הכניסה אותם לבעלה בתורת 'נכסי מלוג' שהקרן שייכת לה (דהיינו גוף העבדים) – אינם אוכלים בתרומה. אבל אם הכניסה לו אותם בתורת 'נכסי צאן ברזל' שגם הקרן שייכת לבעלה - הם אוכלים בתרומה משום שהם עבדי כהן.

אם מתו: כאמור, ב'נכסי מלוג' הקרן שייכת לאישה בין לטובה בין לרעה, ולכן אם מתו העבדים הפסידה אותם ואילו אם הם התייקרו היא הרויחה. לעומת זאת ב'נכסי צאן ברזל' הרווח וההפסד של הבעל, כי הוא התחייב בכל מקרה לשלם את שווים כפי שהיו בעת החתונה.

בת ישראל שנישאת לכהן: אפילו עבדי מלוג יאכלו בתרומה, משום שהם קניין של 'קניינו' – הלא הוא אשתו.

ובת כהן שנישאת לישראל: אפילו עבדי צאן ברזל השייכים לה לא אוכלים בתרומה, משום שהיא עצמה אינה אוכלת כי היא 'אשת זר' (כנאמר "וְבֵת כֹּהֵן פִּי תִהְיֶה לְאִישׁ זָר הוּא בְּתֵרוֹמַת הַקֹּדְשִׁים לֹא תֹאכְלוּ").

(המשך בדף הבא ↓)

יוצא לאור ע"י:

"אור הספר התורני" הוצאה לאור
052-7628377

להצטרפות:

mabatladaf18@gmail.com

052-342-4473

גמרא: להוי בקניינו שקנה קנין: מהפסוק "לְכֹהֵן כִּי יִקְנֶה נַפְשׁ" – נלמד שאשתו ועבדיו אוכלים בתרומה, ומהמשך הפסוק המיותר "קִנְיֵן בְּכֶסֶף (הוא יאכל בו)" – נלמד שאם האישה קנתה עבד גם העבד אוכל בתרומה, וכן אם עבד של כהן קנה עבד בכסף הפרטי (אפילו ש'כל מה קנה עבד קנה רבו', מדובר שנתנו לו כסף על מנת שאין לרבו רשות בו) גם עבד העבד אוכל בתרומה.

כל האוכל מאכיל: זהו תירוץ הגמרא. מכיון שאישה פסולה שנישאת לכהן אינה אוכלת, גם קניינה אינו אוכל.

ולא? והרי ערל וכל הטמאים: כהן ערל (שלא עשה ברית מילה) וכן כהן טמא – אינו אוכל בתרומה אבל עבדו כן אוכל.

הגמרא מתרצת: שם זו רק תקלה שאינם אוכלים כאילו יש להם כאבים בפה שאינם יכולים לאכול. כלומר באופן עקרוני הם אמורים לאכול ולכן לאחר שיתקנו את הבעיה - הערל ימול והטמא יטהר- הם יאכלו בתרומה. אבל חללה הנשואה לכהן באופן עקרוני אינה אוכלת לעולם.

והרי ממזר: בת ישראל שנישאת לכהן וילדה, אפילו אם מת בעלה היא ממשיכה לאכול בתרומה בגלל הילד שלה. ואפילו במקרה שילדה בת, והבת התחתנה עם ממזר ונולד להם בן, ומתה אימו – הסבתא אוכלת בתרומה לאחר מיתת בעלה הכהן מחמת הנכד, ואפילו שהנכד עצמו אינו אוכל לעולם בתרומה משום שהוא ממזר.

קנין אוכל קאמר: כלומר אישה או עבד שהם קנין של הכהן - רק אם הם אוכלים הם יכולים להאכיל את קניינים – העבדים שלהם.

ורבנן הוא דגזרי: שתרגיש כאילו היא זונה שלו ותרצה להתגרש.

גזירה שמא תאכיל לאחר מיתה: באמת אפילו שהיא אינה אוכלת, העבדים שלה היו אמורים לאכול, הבעיה היא שאם העבדים שלה יאכלו בתרומה, אנו חוששים שגם כשימות בעלה היא תמשיך להאכיל אותם והרי היא פסולה שאינה מאכילה. [ולכן כל זה דוקא בעבדי מלוג האוכלים בגללה, אבל בעבדי צאן ברזל שאוכלים בגלל בעלה אין חשש].

אך הגמרא מקשה על כך: אם כן בת ישראל כשרה שנישאת לכהן לא תאכיל את עבדי מלוג שלה בתרומה, והרי במשנה כתוב שהם אוכלים?

באלמנה כוהנת: בת כהן שנישאת ומת בעלה היא חוזרת לאכול בתרומת בית אביה וגם העבדים שלה אוכלים בתרומה. ואם לאחר שהתאלמנה היא התחתנה עם כהן גדול - היא נעשתה חללה ונפסלה מלאכול בתרומה. אמנם אם נתיר לעבדים שלה לאכול, יש חשש שגם כשימות בעלה השני היא תמשיך להאכיל אותם בתרומה, בהיותה סוברת שכמו שהם אכלו לפני שהיא התחתנה, ואכלו גם כשהיא התחתנה - כך הם ימשיכו לאכול גם כשהיא חוזרת לבית אביה. אך האמת היא שהם אכלו בנשואיה רק משום בעלה הכהן הגדול, אבל כשהיא חוזרת שוב לבית אביה היא כבר 'חללה' הפסולה מתרומה שאינה מאכילה את עבדיה.

הגמרא מוסיפה שרבנן לא חילקו בין אלמנה לאלמנה, ולכן גם אלמנה בת ישראל שנישאת לכהן לא מאכילה את עבדיה בתרומה.

איתמר המכנסת שום לבעלה: היא הכניסה בחתונה כלים מבית אביה כ'נכסי צאן ברזל', דהיינו שהבעל שם את שווים וכתב זאת בכתובה. השאלה היא: האם כשהיא מתגרשת והיא רוצה את הכלים ולא את שווים (כמובן שאם הם התייקרו היא מחזירה את הפרש, וכן להיפך אם הם הוזלו היא מקבלת את הפרש), אך גם הבעל רוצה אותם והוא טוען שמגיע לה את הסכום שהתחייב עליהם בכתובה ולא את הכלים בעצמם?

שבח בית אביה: יש כבוד למשפחה שהכלים הללו יחזרו אליהם.

אך רבי אמי סובר שמכיון שקיבל עליהם אחריות לשלם את שווים, הם שלו. והוא מוכיח זאת מדברי המשנה בעבדי צאן ברזל שהכניסה האישה הפסולה לכהן, שאוכלים בתרומה בגלל שחייב באחריותן.

רב ספרא דוחה: כתוב רק שהוא מאכילם בתרומה בגלל שקיבל עליו אחריות, אך לא כתוב שהם נהפכים להיות שלו. ולכן במקרה שלנו אמנם נשארה עליו האחריות, אך הכלים נשארו שלה ואם היא מעוניינת לקבלם חזרה הוא חייב לתת לה אותם (בקיזוז שווים העכשוי לטובתו או לטובתה).

וכל היכא דחייב באחריותן: עכשיו הגמרא מקשה על דברי המשנה הנ"ל ששמע מהם שבגלל קבלת האחריות של הכהן על העבדים הם אוכלים בתרומה. ואילו כהן השוכר פרה מישאל שחייב באחריותה על גניבה ואבידה אסור לו להאכילה תרומה?

ותסברא: הרי שוכר אינו חייב באחריות כוללת שהרי פטור באונסין וכן אם ירד הערך שלה, ולכן הדבר דומה למקרה אחר המובא בסיפא של המשנה הנ"ל:

כהן ששכר את הפרה מישראל ושם את שווייה והתחייב להחזיר את השווי בכל מקרה אפילו באונס או בירידת ערך - באמת מותר לו להאכילה תרומה משום שהיא נחשבת כשלו כל זמן השכירות. (אמנם כמובן שאם לא ירד ערך הפרה מחזירה בתום השכירות לבעליה). ולכן גם עבדי כהן שהתחייב על שוויים בכתובה אוכלים בתרומה.

בשילהי פרקיה דרב נחמן: כשסיים רב נחמן את הדרשה

עבדי צאן ברזל יוצאין בשן ועין: אם סימא האדון את עין עבדו הוא יוצא לחירות. אמנם כל זה בבעל, אבל אם האישה סימאה את עין העבד הוא לא יוצא לחירות. מכאן מוכח כרבי אמי ש'נכסי צאן ברזל' שייכים לגמרי לבעל ולא לאישה.

המכנסת שום לבעלה: הכניסה לו כלים כ'נכסי צאן ברזל' - הבעל אינו יכול למוכרם משום שהקדן שלה, והוא רק קיבל עליו את האחריות על שוויים ביום שיחזירם לה. ואפילו אם הבעל הכניס לה כלים משלו בתורת נכסי צאן ברזל אינו יכול למוכרם, משום שגם את הכלים הללו זכותה לקחת כשיגרשנה או ימות.

ואם מכרו הבעל או האישה את הכלים הללו לצורך מזונות (או כל סיבה אחרת) – הם מוציאים אותן מיד הלקוחות. דהיינו אם מכר הבעל ומת או גירשה – היא מוציאה אותם מהלקוחות, והאמת שאפילו הבעל עצמו מוציא אותם מהלקוחות משום שהמכירה אינה זדאית שהרי אם הוא ימות היא אמורה לקבל אותם. וכמובן אם מכרה האישה - הבעל מוציא אותם.

ההיא איתתא: מעשה באישה שהכניסה לבעלה גלימה של משי כ'צאן ברזל' בכתובתה, וכשנפטר בעלה היתומים פרסו עליו את הגלימה. וישנו דין שתכריכי המת אסורים בהנאה, ולכן אמר רבא שהמת קנה את הגלימה והיא אסורה בהנאה.

נאנאי הקשה: הרי הלכה כרב יהודה שהאישה לוקחת איתה את הגלימה כשמת בעלה, ואם כן היא שלה ואיך קנה אותה המת?

ענה לו רבא: לאישה יש רק 'שעבוד' על הגלימה אך היא אינה שלה, וכל עוד היא לא גבתה אותה היא שייכת לבעלה שהרי משום כך אם היא נגנבה הוא חייב לשלם לה אותה. ואם כן הגלימה עדיין ברשות היתומים, וכשהניחו אותה על המת – המת הפקיע את השעבוד. וזה על פי דברי רבא במקום אחר:

(המשך בדף הבא ↓)

הקדש חמץ ושחרור מפקיעין מידי שעבוד: הקדש – הקדוש 'בקדושת הגוף' כמו תכריכי המת שהם אסורים בהנאה כהקדש.